

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης»

COM(2008) 466 τελικό

(2009/C 228/08)

Στις 16 Ιουλίου 2008 η Επιτροπή αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πράσινη Βίβλος — τα δικαιώματα δημιουργού στην οικονομία της γνώσης»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 452^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 173 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο της παρούσας Πράσινης Βίβλου (ΠΒ) είναι να εξετασθεί με ποιον τρόπο θα επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή διάδοση των γνώσεων στους τομείς της έρευνας, της επιστήμης και της εκπαίδευσης σε επιγραμμικό περιβάλλον, και να δοθούν απαντήσεις σε σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με τον ρόλο των δικαιωμάτων δημιουργού στην κοινωνία της γνώσης.

1.2 Με τον όρο «δικαιώματα δημιουργού» εννοούμε τα δικαιώματα δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, έννοιες που διαδέχθηκαν τον κλασικό όρο «λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία»⁽¹⁾. Τα δικαιώματα δημιουργού προστατεύονται με διάφορες συμβάσεις από διεθνείς οργανισμούς, όπως η Σύμβαση της Βέρνης υπό τη διαχείριση του ΟΜΠΙ⁽²⁾ και η συμφωνία ADPIC για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

1.3 Η Πράσινη Βίβλος έχει δύο σκέλη: το πρώτο αφορά τη γενική συλλογιστική των εξαιρέσεων στα αποκλειστικά δικαιώματα των κατόχων δικαιωμάτων δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων, και το δεύτερο εξετάζει τα προβλήματα που τίθενται από τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς με τις περισσότερες επιπτώσεις στη διάδοση των γνώσεων, καθώς και τη δυνατότητα προσαρμογής αυτών των εξαιρέσεων στην ψηφιακή εποχή.

1.4 Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί επί των δικαιωμάτων δημιουργού που προβλέπονται στη συμφωνία ADPIC τυγχάνουν αυστηρής ερμηνείας.

1.5 Στο πλαίσιο επανεξέτασης της ενιαίας αγοράς⁽³⁾, η Επιτροπή υπογράμμισε την ανάγκη να προαχθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των γνώσεων και της καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως αυτή την κατεύθυνση, η οποία είναι απαραίτητη για την περαιτέρω υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας.

1.6 Εννέα οδηγίες αφορούν τα δικαιώματα δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα⁽⁴⁾. Οι δημιουργοί λογισμικού ανήκουν στους δημιουργούς λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, όμως σε επίπεδο θετικού δικαίου όπως και στην πράξη, τα δικαιώματα αυτά είναι πιο περιορισμένα από τα «κλασικά δικαιώματα δημιουργού».

2. Γενική συλλογιστική

2.1 Το σκεπτικό της οδηγίας περί εναρμόνισης ορισμένων πτυχών των δικαιωμάτων δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας συνίσταται στη διασφάλιση μιας μέγιστης προστασίας των δημιουργών. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η φιλοσοφία αυτή θα πρέπει να εξακολουθεί να ισχύει στην ψηφιακή εποχή που χαρακτηρίζεται από την απούλοποίηση και τη στιγμιαία μετάδοση των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, των τεχνικών και επιστημονικών εκδόσεων, και των προϊόντων λογισμικού, ενώ οι δικαιούχοι εκτιμούν ότι πενιχρά είναι τα έσοδα που αποκομίζουν από την επιγραμμική εκμετάλλευση των έργων τους.

2.2 Επί του παρόντος, ο κοινοτικός κατάλογος εξαιρέσεων περιλαμβάνει μία υποχρεωτική και είκοσι προαιρετικές εξαιρέσεις· τα κράτη μέλη έχουν συνεπώς την ελευθερία να εφαρμόσουν ή όχι τις προαιρετικές εξαιρέσεις, γεγονός που κατά την ΕΟΚΕ συνιστά σε μεγάλο βαθμό εμπόδιο για την πραγματική εναρμόνιση των επιβεβλημένων εξαιρέσεων σε μια οικονομία της γνώσης που χρησιμοποιεί τα συνεχώς εξελισσόμενα τεχνολογικά μέσα της ψηφιακής εποχής. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο κατάλογος είναι περιοριστικός, δεν επιτρέπει την προσθήκη περαιτέρω εξαιρέσεων από τα κράτη μέλη. Επίσης, κατ' εφαρμογή της «τριπλής προϋπόθεσης» που έχουν εκπονήσει ο ΠΟΕ και η ΠΟΠΙ, τρεις όροι επηρεάζουν το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω περιορισμών: εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις (π.χ. χρήστες με προβλήματα όρασης), δεν πρέπει να αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν πρέπει να θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του κατόχου των δικαιωμάτων.

⁽¹⁾ Λόγω της επέκτασης του όρου σε νέους τομείς και αντικείμενα πνευματικής δημιουργίας.

⁽²⁾ Παγκόσμιος οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁽³⁾ COM(2007) 724 τελικό της 20.11.2007 – Ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα.

⁽⁴⁾ Ορισμένες αφορούν δικαιώματα ad hoc, όπως τα δικαιώματα δημιουργών βάσεων δεδομένων και ηλεκτρονικών κυκλωμάτων.

2.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι εν λόγω διατάξεις συμβάλλουν σε μια μορφή εναρμόνισης· εντούτοις, το σύστημα καταλόγου μέγιστου αριθμού, κατ'επιλογή, και με τη δυνατότητα περιορισμού του πεδίου εφαρμογής των επιλεγμένων εξαιρέσεων, κατά περίπτωση, θέτει πολύ πιο έντονα προβλήματα ως προς την εφαρμογή τους και τον έλεγχο σε περίπτωση επιγραμμικής μετάδοσης (συμπεριλαμβανομένων των δορυφόρων).

2.4 Θα πρέπει να εφαρμοστεί στον κατάλογο μια πιο αυστηρή προσέγγιση αναφορικά με τους στόχους της κοινωνίας της γνώσης και εκείνους της καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων, διότι ο στόχος της εναρμόνισης δεν έχει επιτευχθεί και εξακολουθούν να υπάρχουν πάρα πολλές εξαιρέσεις.

2.5 Τα οικονομικά συμφέροντα συνδέονται κυρίως με την ψυχαγωγία, ορισμένες μορφές κουλτούρας ή τα παιχνίδια, παρά με τη γνώση αυτή καθαυτή· παρόλα αυτά, δεν θα ήταν σκόπιμος ο απόλυτος διαχωρισμός μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών περιεχομένου, εξαιρουμένου προφανώς του πορνογραφικού ή άλλου περιεχομένου επικίνδυνου για τους νέους.

2.6 Οι εν λόγω εξαιρέσεις θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές αναπηριών που περιορίζουν τη χρήση πολυμεσικών περιεχομένων του διαδικτύου, στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, περιλαμβανομένης της δια βίου μάθησης και των πανεπιστημίων για την τρίτη ηλικία, στις δημόσιες και πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες ανάγνωσης και συλλογές οπτικοακουστικών μέσων, στα άτομα που νοσηλεύονται για μεγάλα διαστήματα ή που συμμετέχουν σε λειτουργική επανεκπαίδευση, στους κρατούμενους, στους ερευνητές του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σύμφωνα με επιμέρους ρυθμίσεις με βιβλιοθήκες και εξειδικευμένα κέντρα τεκμηρίωσης. Οι δικαιούχοι εξαιρέσεων θα πρέπει να έχουν δυνατότητες προσφυγής σε περίπτωση αδυναμίας ή υπέρμετρης δυσκολίας πρόσβασης· εντούτοις, η επέκταση του πεδίου των εξαιρέσεων θα πρέπει να συνοδεύεται από νέους όρους αμοιβής τουλάχιστον για τους πρωταρχικούς δικαιούχους του δικαιώματος⁽¹⁾, όπως ισχύει στην περίπτωση της αμοιβής της ιδιωτικής αντιγραφής.

2.7 Οι ενδεχόμενες αμοιβές θα πρέπει να εισπράττονται από εξουσιοδοτημένους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, επιφορτισμένους με τη συλλογή και την κατανομή των αμοιβών σύμφωνα με κλείδες κατανομής που προσαρμόζονται ανάλογα με τα επιλεγμένα είδη υποχρεωτικών εξαιρέσεων.

2.8 Απαραίτητη είναι η διεξαγωγή διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των διαφόρων συμφερόντων, από την παραγωγή έως τη χρήση των έργων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εάν σε ένα πρώτο στάδιο η Επιτροπή μπορούσε να καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές, θα ήταν σκόπιμο να εκπονη-

θούν στη συνέχεια ελάχιστες κοινοτικές «πρότυπες άδειες», οι οποίες θα μπορούσαν να χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο στα ενδιαφερόμενα μέρη.

2.9 Η διαμεσολάβηση δημόσιων και πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, κέντρων τεκμηρίωσης και έρευνας, καθώς και ο έλεγχος που ασκείται από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, ικανοποιούν επαρκώς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα κριτήρια των ADPIC, τα οποία είναι ίσως πολύ περιοριστικά ή ερμηνεύονται με τέτοιο τρόπο και δεν αναφέρονται στις ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης και στην κυρίαρχη χρήση του διαδικτύου, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης και των ανταλλαγών μεταξύ επιστημόνων και ερευνητών.

2.10 Ορισμένα έργα εκπαιδευτικού, επιστημονικού ή τεχνικού χαρακτήρα είναι ήδη προσβάσιμα στο διαδίκτυο βάσει αδειών τύπου «light», όπως η ΓΑΔΧ⁽²⁾ ή η «creative commons» για τα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα. Οι εν λόγω άδειες, καθώς και η παραγωγή περιεχομένου χρήσιμου για την κοινωνία της γνώσης⁽³⁾, θα πρέπει να προωθηθούν μέσω προσκλήσεων υποβολής προσφορών ή με τη στήριξη οργανισμών που παράγουν επιστημονικό και τεχνικό περιεχόμενο ή λογισμικό βάσει αυτών των αδειών⁽⁴⁾.

3. Εξαιρέσεις: επιμέρους ζητήματα

3.1 Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποδίδεται από την ΠΒ στις εξαιρέσεις που μπορούν να συμβάλουν στη διάδοση της γνώσης, για παράδειγμα προς όφελος των βιβλιοθηκών και των αρχείων, καθώς και στην άδεια διάδοσης έργων για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, στην εξαίρεση προς όφελος των ατόμων με αναπηρία και ενδεχομένως στην εξαίρεση του περιεχομένου που δημιουργείται από τους χρήστες.

3.2 Η ψηφιοποίηση των έργων των βιβλιοθηκών και αρχείων για σκοπούς συντήρησης και διατήρησης πρωτότυπων εγγράφων, ενίοτε μοναδικών, και για σκοπούς επιγραμμικής παρουσίας, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, όπως φαίνεται από την πρωτοβουλία της ψηφιακής κοινοτικής βιβλιοθήκης Europeana.

3.3 Το εύρος των συνθηκών που υφίστανται σε εθνικό επίπεδο για την ψηφιοποίηση και παρουσίαση των έργων ποικίλει και ενίοτε έχει υπερβολικά περιοριστικό χαρακτήρα κατά την άποψη της ΕΟΚΕ. Στην ουσία η οδηγία προβλέπει μόνο μία εξαίρεση στο δικαίωμα αναπαραγωγής, για τη μελέτη στο πλαίσιο συγκεκριμένων ερευνητικών σκοπών και την περιορισμένη διατήρηση χωρίς εμπορικό σκοπό. Η τριπλή προϋπόθεση προβλέπεται αυστηρά, αλλά θα μπορούσε να καταστεί πιο ήπια, κυρίως εάν προβλεπόταν αποζημίωση, έστω και κατ' αποκοπήν, υπέρ των δημιουργών.

⁽²⁾ Γενική άδεια δημόσιας χρήσης, που αφορά κυρίως τα ελεύθερα λογισμικά.

⁽³⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Συνεργασία και μεταφορά γνώσεων» CESE 330/2009.

⁽⁴⁾ Πολλές μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις συνεισφέρουν ενεργά στη χρηματοδότηση ανάλογων παραγωγών με ειδικές ή ελεύθερες άδειες, διότι διαβλέπουν κερδοφόρες πηγές καινοτομίας.

⁽¹⁾ Οι δημιουργοί ως πρόσωπα που έχουν συλλάβει ή έχουν ολοκληρώσει, οι ίδιοι ή μέσω τρίτων, μια δημιουργία.

3.4 Οι περιοριστικές περιπτώσεις θα πρέπει πρωτίστως να είναι η διατήρηση των πιο ευαίσθητων ή σπάνιων έργων και των καταλόγων έργων που προτείνονται σε μαθητές και σπουδαστές, καθώς η πρωτοβάθμια και η δια βίου εκπαίδευση θα μπορούσαν να ανακηρυχθούν ιδιαίτερου εθνικού ενδιαφέροντος. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει η δυνατότητα περιορισμού της επιλογής μορφοτύπου των ηλεκτρονικών αρχείων σε μορφοτύπους που υπόκεινται σε ένα διεθνές πρότυπο αναγνωρισμένο από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και διαλειτουργικό με την πλειονότητα των υφιστάμενων ανοικτών ή κλειστών μορφοτύπων⁽¹⁾.

3.5 Ο αριθμός των αντιγράφων θα πρέπει να είναι καθορισμένος ανάλογα με τον πληθυσμό των εγκεκριμένων χρηστών και σύμφωνα με τις περιοριστικά προσδιορισμένες ανάγκες διατήρησης⁽²⁾.

3.6 Το ζήτημα της επιγραμμικής διάθεσης δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα που απαιτούν συμπληρωματικές εγγυήσεις για τη μη διάδοση από τους αποδέκτες. Ορισμένοι θα μπορούσαν να καταβάλλουν τέλη άδειας και υπηρεσιών⁽³⁾.

3.7 Θα ήταν σκόπιμη η τροποποίηση της οδηγίας προκειμένου να επιτρέπεται ο δανεισμός έργων σε επιγραμμικό περιβάλλον για ερευνητικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς σε ένα άρτιο νομικό και τεχνικό πλαίσιο. Η επιλεγείσα διαδικασία και η υποχρέωση κατανόησης των όρων της ειδικής άδειας και των συγκεκριμένων προϋποθέσεων επιγραμμικού δανεισμού θα πρέπει να προάγουν την κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων δημιουργού, ιδίως στους νέους. Η ΕΟΚΕ πάντα υποστήριζε την κατάρτιση σε θέματα πνευματικής δημιουργίας, μιας και συνιστά θεμελιώδη ηθική συνιστώσα της οικονομίας της γνώσης.

4. Ορφανά έργα

4.1 Τα ορφανά έργα αποτελούν σημαντική πηγή δημιουργικότητας.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΠΒ θέτει ορθά ερωτήματα και προτείνει συγκεκριμένες και εξαιρετικά θετικές προσεγγίσεις επίλυσης. Μετά από επαρκώς ενδελεχείς έρευνες, οι κατάλογοι ορφανών έργων θα μπορούσαν να δημοσιεύονται τακτικά. Εάν εντός καθορισμένης προθεσμίας δεν εμφανιστεί κανένας δικαιούχος, το έργο δεν θα θεωρείται ελεύθερης χρήσης, αλλά θα εντάσσεται σε ένα κατάλληλο σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων δημιουργού, σε περίπτωση που τελικά εμφανιστεί ο δικαιούχος. Η επιλογή του συστήματος αδειών θα μπορούσε να βασισθεί στο δανικό ή ουγγρικό παράδειγμα, αλλά για την ΕΟΚΕ ευκαίρια και προτιμητέα θα ήταν μια ευρωπαϊκή πρότυπη άδεια.

4.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν είναι απαραίτητη η προσφυγή σε συγκεκριμένη οδηγία για τα ορφανά έργα. Η διαχείριση των εν λόγω έργων δεν δημιουργεί νέες εξαιρέσεις στα δικαιώματα δημιουργού, αλλά προβλέπει συγκεκριμένες διαδικασίες διαχείρισης των αδειών στο πλαίσιο του νομικού καθεστώτος που διέπει τα δικαιώ-

ματα δημιουργού. Η ενσωμάτωση ενός νέου κεφαλαίου στην υφιστάμενη οδηγία θα συνιστούσε, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το κατάλληλο μέσο για το σκοπό αυτό.

4.4 Η Επιτροπή θα μπορούσε να δημοσιεύει και να ενημερώνει τακτικά τον κατάλογο των φορέων που είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση των ορφανών έργων, ενώ μετά από μια δοκιμαστική περίοδο πέντε ή δέκα ετών θα μπορούσε να πραγματοποιείται μια αναθεώρηση, με τη δημοσίευση σχετικής έκθεσης και στατιστικών δεδομένων.

5. Εξαιρέσεις προς όφελος των ατόμων με αναπηρία

5.1 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε μια λιγότερο περιοριστική προσέγγιση της φύσης των αναπηριών και των δυσκολιών πρόσβασης στα έργα από εκείνη που κυριαρχεί επί του παρόντος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, διότι εκτός από τα προβλήματα που θέτει η οικειοποίηση των έργων σε διάφορες καταστάσεις αναπηρίας, τα έσοδα των ενδιαφερομένων είναι κατά κύριο λόγο περιορισμένα, γεγονός που προσθέτει ένα αδιαμφισβήτητο οικονομικό και κοινωνικά μη αποδεκτό εμπόδιο που αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό.

5.2 Η εμπλοκή των ενώσεων ατόμων με αναπηρία θα επιτρέψει την αναδιτύπωση των εξαιρέσεων σχετικά με τις διάφορες αναπηρίες. Οι ενώσεις αυτές θα μπορούσαν επίσης να συμμετέχουν στη διαχείριση ειδικών τερματικών, και για τις πιο βαριές περιπτώσεις να παρέχουν καταρτισμένο προσωπικό για να βοηθά τα άτομα με αναπηρία. Οι ενισχύσεις αυτές θα χρηματοδοτούνται από ιδιωτικές δωρεές και δημόσιες επιδοτήσεις προς τις ενώσεις. Οι ενώσεις σε συνεργασία με βιβλιοθήκες ή πιστοποιημένα μουσεία θα μπορούσαν να διεξάγουν διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των δημιουργών σχετικά με τους όρους χρήσης, παρέχοντας εγγυήσεις κατά της πειρατείας. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα πρέπει να προβλέπεται η επέκταση της εξαίρεσης στις βάσεις δεδομένων, διαφορετικά θα μπορούσε να παρακωλύεται η πρόσβαση σε έργα αναφοράς, όπως οι εγκυκλοπαιδείες και τα λεξικά. Η οδηγία περί βάσεων δεδομένων θα πρέπει συνεπώς να αναθεωρηθεί για λόγους εκπαιδευτικούς και διασφάλισης της πρόσβασης στις ως άνω γνώσεις, καθώς και για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία.

5.3 Η συμμετοχή των ενώσεων θα μπορούσε επίσης να επεκταθεί στην επιμόρφωση σχετικά με την τήρηση της άδειας χρήσης. Οι χρήστες θα πρέπει να είναι πεπεισμένοι ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων δημιουργού συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση για τη συνέχιση της δημιουργικής δραστηριότητας. Εντούτοις, θα ήταν άδικο να επιβαρυνθούν για την απόκτηση άδειας και τερματικών τα άτομα με αναπηρία· απαραίτητη είναι μια εξαίρεση για όλες τις περιπτώσεις αναπηρίας που προκαλούν προβλήματα πρόσβασης σε έργα. Η επιβάρυνση αυτή θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τους δημόσιους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για τη διάθεση των εν λόγω έργων, συμπεριλαμβανομένων των βάσεων δεδομένων και των λογισμικών, στους χρήστες με αναπηρία. Η σχετική νομοθεσία περί βάσεων δεδομένων θα πρέπει να προσαρμοστεί αναλόγως⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Κάθε αρχείο θα πρέπει επίσης να επισημαίνεται με υδατογράφημα που θα παραπέμπει σε μια επεξηγηματική σημείωση της υποχρεωτικής άδειας, με σαφώς καθορισμένα όρια χρήσης.

⁽²⁾ Για παράδειγμα ένα αντίγραφο επί τόπου, ένα ακόμη σε άλλον παρόμοιο οργανισμό δυνάμει μιας συμφωνίας αμοιβαίας διατήρησης και ένα σε εξυπηρετητή ψηφιακής αποθήκευσης.

⁽³⁾ Για παράδειγμα για σύσταση φακέλων τεκμηρίωσης για ερευνητές σε συγκεκριμένους τομείς και στην υπηρεσία εργαστηρίων ή άλλων επιχειρήσεων.

⁽⁴⁾ Η εν λόγω νομοθεσία θα πρέπει επίσης να αφορά τόσο τις πρωτότυπες βάσεις όσο και τις βάσεις «sui generis» (λεξικά, εγκυκλοπαιδείες, κλπ).

5.4 Πράγματι, οι μεγαλύτερες δημόσιες βιβλιοθήκες και τα μεγαλύτερα μουσεία θα μπορούσαν να είναι υποχρεωμένα να διαθέτουν τα έργα τους υπό συγκεκριμένη μορφή, προσαρμοσμένη στην εκάστοτε αναπηρία, επιβαρύνοντας τον προϋπολογισμό της δημόσιας διοίκησης πολιτισμού σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Μια τέτοια πολιτική θα ανταποκρινόταν στις υποχρεώσεις προάσπισης της ισότητας μεταξύ των πολιτών και καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων.

5.5 Η προβλεπόμενη από την οδηγία εξαίρεση για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς εφαρμόζεται κατά τρόπο υπέρμετρα περιοριστικό· θα πρέπει να διευρυνθεί χωρίς να θίγονται οι προϋποθέσεις του ΠΟΕ, με αναφορά της πηγής και του δημιουργού στο έγγραφο, καθώς και των περιορισμών χρήσης και της απαγόρευσης της παράνομης αντιγραφής.

5.6 Ένα σύστημα υποχρεωτικών αδειών θα μπορούσε να καλύπτει τους επιγραμμικούς δανεισμούς έργων για εκπαιδευτική και ερευνητική χρήση, βάσει μιας πρότυπης σύμβασης μεταξύ των φορέων δανεισμού και των εξουσιοδοτημένων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

5.7 Η εξαίρεση θα πρέπει να μπορεί να αφορά τόσο τα μέρη ενός έργου που επελέγη από τις αρμόδιες παιδαγωγικές αρχές όσο και το σύνολο του έργου: το κριτήριο θα πρέπει να είναι εκπαιδευτικής φύσεως. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου, χωρίς να αποδυναμώνεται το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος αναπαραγωγής. Η ενισχυμένη εναρμόνιση θα απέτρεπε, σε ένα διευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο, το φαινόμενο κατά το οποίο μια ενέργεια νόμιμη σε μία χώρα θεωρείται πειρατεία σε μία άλλη.

5.8 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνεπάγεται ότι τα αντίγραφα (εκπαιδευτικοί φάκελοι) μπορούν να χρησιμοποιούνται κατ' οίκον, ιδίως από σπουδαστές αλλά και ευρωπαίους πολίτες που διαμένουν σε τρίτες χώρες.

6. Περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες

6.1 Το ζήτημα αυτό καθίσταται ολοένα και πιο επίκαιρο στο πλαίσιο του Web 2.0 ⁽¹⁾. Τα δικαιώματα δημιουργού ή η εναλλα-

κτική άδεια που προτείνεται από τον αρχικό δημιουργό μπορούν να τροποποιηθούν ή να εξελιχθούν χωρίς αυτό να συνεπάγεται πειρατεία.

6.2 Η απλούστερη λύση για πρωτοβουλίες όπως οι συμμετοχικές εγκυκλοπαίδειες θα ήταν να ορισθεί το κατάλληλο είδος άδειας, όπως είναι οι άδειες creative commons ή wikipedia, και ο αρχικός δημιουργός να εξασφαλίζει έναν έλεγχο πριν από κάθε προσθήκη ή τροποποίηση, διασφαλίζοντας παράλληλα τον πλουραλισμό των ιδεών.

6.3 Σε αυτήν την ειδική περίπτωση παρατηρεί κανείς επίσης ότι το διαδίκτυο δεν συνυπάρχει εύκολα με τα δικαιώματα δημιουργού.

6.4 Στο διαδίκτυο η αποζημίωση των δημιουργών πηγάει όχι τόσο από την πληρωμή άμεσων αδειών όσο από έμμεσα έσοδα που προέρχονται για παράδειγμα από τη διαφήμιση παρά από συνδρομές. Παρά το γεγονός ότι και οι συνδρομές παρουσιάζουν ανάπτυξη, το «επιχειρησιακό μοντέλο» του διαδικτύου ανατρέχει σε μη παραδοσιακές λύσεις που χαρακτηρίζονται από την απούλοποιηση και την ψηφιακή μετάδοση. Από αυτήν την άποψη, παραμένουμε σε μια μεταβατική φάση αναζήτησης νέων τρόπων αποζημίωσης ⁽²⁾, με δεδομένο ότι το κόστος παραγωγής και μετάδοσης των απούλοποιημένων έργων δεν έχει κανένα κοινό μέτρο με το κατά πολύ πιο υψηλό κόστος της πώλησης υλικών μέσων.

6.5 Απομένει να εξευρεθεί μια ισορροπία μεταξύ των νέων μορφών διάδοσης, των τεχνολογιών αναπαραγωγής, των αναγκών της κοινωνίας της γνώσης και των δικαιωμάτων δημιουργού. Η ισορροπία αυτή δεν θα προκύψει από τη μαζική χρήση αποκλειστικά περιοριστικών μέτρων εις βάρος κυρίως μιας ηλικιακής κατηγορίας, η οποία βρίσκεται ενοχοποιημένη ελλείψει νομοθεσίας και αναζήτησης νέων μορφών αποζημίωσης των δημιουργών. Η αλλαγή των υφιστάμενων ορίων είναι επιτακτική, με δεδομένη τη σημασία και την ταχύτητα των τεχνολογικών εξελίξεων.

Βρυξέλλες, 24 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Πρόκειται για τις διεπιφάνειες που επιτρέπουν στους χρήστες του διαδικτύου να αλληλεπιδρούν με το περιεχόμενο των σελίδων αλλά και μεταξύ τους, καθιστώντας το Web 2.0 έναν κοινοτικό και διαδραστικό ιστό.

⁽²⁾ Όπως στην περίπτωση των πρωτοβουλιών της Google και πιο πρόσφατα της Microsoft.